

Nejtěžší je najít se všemi společný jazyk
Rozhovor s režisérkou Hanou Burešovou
Josef Mlejnek

České divadlo po listopadu 1989 si nelze představit bez výrazného vkladu režisérky Hany Burešové a jejího manžela Štěpána Otčenáška, jenž s ní od dob studií spolupracuje jako dramaturg. Měl jsem štěstí, že jsem ve zmíněné době mohl spatřit téměř všechny její inscenace, počínaje Beaumarchaisovým *Lazebníkem sevillským* nebo *Donem Juanem a Faustem* Christiana Grabbeho, za kterého obdržela jako první Cenu Alfreda Radoka za inscenaci roku – při jejím prvním udílení v roce 1992. Tohoto prestižního ocenění se jí dostalo ještě v roce 2007 (Merežkovskij: *Smrt Pavla I.*) a v roce 2011 za Claudelův *Polední úděl*. Touto cenou byla ohodnocena i řada herců účinkujících v jejích inscenacích. Od roku 1996 je společně se svým manželem a režisérem Janem Bornou uměleckou šéfkou Divadla v Dlouhé. První můj rozhovor s Hanou Burešovou vyšel v Divadelních novinách v roce 2005. Období, které následovalo, bylo v práci Burešové velice plodné, proto nebylo od věci se za ním ohlédnout a všimnout si některých inscenací z poslední doby podrobněji. Přišla přitom řeč na její divadelní začátky i na důvody, které ji přivedly k divadelní režii, i na její práci s herci. (jfm)

Když jsme před časem dělali rozhovor pro Divadelní noviny, položil jsem ti na závěr otázku, zda by sis nechtěla zkusit filmovou režii. Řekla jsi, že velice ráda, ale... Podařilo se ti to?

Film mě pořád zajímá, ale bohužel nemám nervy na shánění někoho, kdo by mi případný pokus financoval nebo mi s ním pomohl. Přiznám se, že momentálně ani nemám nějaký nápad a když, tak jen nahodile, protože nemám čas ani motivaci seriózně se tím zabývat. Možná kdyby mě někdo oslovil s nějakou ideou, kdybych věděla, že existuje reálná šance, šla bych pak do toho s celým nasazením. Ale vydat se jen tak na pole, kde člověka skoro nikdo nezná, kde lítá plno hladovejch psů, si sama netroufám. Navíc v divadle už léta dělám víceméně jednu věc za druhou, které vyplňují můj čas i mysl. Proto pochybuju, že se tahle představa někdy uskuteční. Ale čas od času si točím dotáčky do inscenací, tím si k filmu aspoň přičichnu...

Ale u filmu jsi přece začínala, nebo sis s filmem alespoň začala, a to už velice záhy.

Začínala jsem divadlem, film *Báječní muži s klikou*, který máš patrně na mysli, přišel jako něco, s čím jsem vůbec nepočítala.

Jaké tedy byly tvé začátky?

Jako dítě jsem si psala – povídky, romány, básničky. Začalo to ve druhé třídě a ve svých devíti letech jsem si myslěla, že budu spisovatelka. V jedenácti dvanácti mě zaujalo divadlo, to když jsem začala chodit více do divadel jiných než loutkových, která mě v dětství až tak nebrala. Bavila mě spíš četba pohádek, ale nesnášela jsem ty televizní, hlavně dětské Dívánky. Už od nějaké první třídy mi naši pouštěli na gramofonu úryvky ze Shakespeara, jak

je kdysi nahráli Medřická, Fabiánová, Záhorský a další herci. To jsem uměla nazpaměť a jakmile jsem plyně četla, tajně jsem z naší knihovny přelouskala všechny hry, co táta nashromáždil, a Shakespeare se stal mým jednoznačným favoritem, posléze úplnou modlou. Psala jsem tehdy taky hry - spíš bláznivé hříčky, miniatury ze současnosti, ale jedna z her, tragédie *Za lásku, za krále* byla jasným plagiátem velkého WS.

Zachovalo se něco z toho?

Všechno jsem si schovávala, jen to, co jsem někomu půjčila, se většinou ztratilo.

Je to jako památníček?

Jo, něco jako mauzoleum naivity - všechno mám v archivu, který mám v dost těžko přístupném úložném prostoru, v takové jakoby rakvi pod postelí. S třístránkovou fraškou *Manželství na dvě facky* jsem jako dvanáctiletá zvítězila v literární soutěži a po čtyřiceti letech jsme ji otiskli v programu k Feydeauovým aktovkám *Dáváme děťátku klystýr!* a „*Kašlu na to!*“, řekla Hortensie jako názorný důkaz, že jsem k divadlu tohoto druhu měla blízko už jako děcko. Taky jsme ji – mezi jinými i „opravdickými“ hrami - s několika spolužáky z naší šesté bé hráli nebo spíš pro radost zkoušeli a blbli, než pak opravdu hráli, v našem třídním divadle Sundrop a spol., které jsme založily a spolureditelovaly s kamarádkou Zuzanou Brabcovou, ona psala a kreslila, já psala a režírovala, obě jsme trochu i hrály... Moc je mi líto, že vloni předčasně zemřela.

Máš na mysli spisovatelku Zuzanu Brabcovou?

Kamarádily jsme se už od třetí třídy. Zuzanin tatínek Jiří Brabec nás průběžně seznamoval s dějinami literatury, vždycky nesmírně zábavně. Její maminka Zina Trochová je také literární historička. Moc ráda jsem k nim chodila. Měli pochopitelně velkou knihovnu, ve které jsem mimo jiné objevila i ty Shakespearovy hry, které jsme doma neměli. Vzpomínám, jak jsme si u nich s kamarádkami nahrávaly na magneták *Tita Andronika*.

Proč zrovna Tita Andronika?

Fascinovalo nás to drsné, divně jarmareční divadlo hrůzy, ta pro nás tehdy nepravděpodobná kumulace zla se nám jevila spíš jako sranda, i když šílená, asi to šlo dobře dohromady s hysterickou rovinou naší puberty, s věkem, který rád zkoumá všechno záhadné a výstřední, fantasmagorické. Když Zuzanina tátu vyhodili z politických důvodů z Ústavu pro českou literaturu, dělal v Realistickém divadle inspektora hlediště, kam mě velice často propašoval a já snila chvíli o tom, že ze mě bude tak trochu spisovatelka i tak trochu herečka. Naštěstí se ani jedno neuskutečnilo.

Herectví se přece realizovalo v Menzelově filmu. A proč říkáš naštěstí?

Realizovalo se, ale jaksi omylem... Chodila jsem od patnácti k Jiřině Steimarové do dramatického kroužku. Ona záhy správně odhalila, společně se mnou, protože kritická jsem byla k sobě vždycky, že u mě o herectví nepůjde. Ty se pořád pozoruješ, říkala, nechceš se pokusit o režii? Podívej, Jana Kališová, to je podobný případ, zkusila to a už ji vzali na DAMU. A nabídla mi, jestli bych jí nechtěla pomáhat při režirování. Celkem bez mučení jsem si řekla tak jo, zkusím režii a dramaturgii, stejně bych nemohla hrát Hamleta, a co už by mě na herectví jiného lákalo. Navíc jsem byla přesvědčená, že neumím mluvit, neumím se pohybovat ani chodit, to se do přijímaček na herectví nenaučím... a možná vůbec nikdy. To rozhodnutí věnovat se režii mi samozřejmě přineslo zase jiné mučivé pocity, ale pořád myslím, že bylo šťastnější. Týden co týden jsem chodila do Divadelního ústavu a pokaždé si nabrala knihy, které jsem další týden vyměnila za jiné, abych měla načteno ke zkouškám na DAMU. Říkala jsem si, když mě tam nevezmou, půjdu na rok dělat někam kulisáka a zkusím to znovu, nějak se nakonec k tomu, co mě baví, dostanu. Přijali mě, tak to nebylo potřeba. A zrovna krátce poté, co jsem dělala přijímačky, navštívili „dramaták“ paní Steimarové lidé od Jiřího Menzela, kteří hledali děvče do jeho chystaného filmu. Já jsem tam seděla stranou, ale Menzelova pomocná režisérka si mě všimla a ptala se, jestli mě ten konkurs taky nezajímá. A já odpověděla, že nechci hrát, ale že by mě samozřejmě zajímalo, jak se dělá film a jak ho dělá právě pan režisér Menzel... No, prý, přijďte se mu představit, za to nic nedáte, třeba vás vezme k tomu filmu na stáž, vždyť už končíte gympl, bude léto, to může být dobrá zkušenost pro práci, kterou jste si zvolila... A přesně to mi pak zopakoval Jirka Menzel, když jsme se tehdy ve Filmovém klubu sešli, a nabídl mi, že bych mu mohla dělat asistentku. Ptala jsem se ho, co to obnáší. Budete mi vařit kafe. Mám jen jednu podmínku, abyste u toho všeho byla od začátku až do konce, musíte přijít na Barrandov, my si vás taky oblíkneme, učešeme, a vy řeknete do kamery jednu větu - jen tak, abyste poznala, jak to chodí. – Ale nebudu muset hrát? – Nebojte se, nebudete hrát, i když jste na to typově vhodná.

Ptáčátko lapali, nordická lest?

Já jsem trochu „baš'oun“, taky věřím skoro všemu... V konkursu jsem zvítězila, aniž jsem chtěla, a bránila jsem se tím, že roli nezvládnou. Ale zvládneš, jsou to jen tři větičky, povídali, což byla pravda, a tak mě přemluvili. Ale byla to posléze hromada obrazů, což pro mě představovalo pětatřicet natáčecích dnů. První natáčecí den byl jakože na zkoušku, prý když ti to nepůjde, budeš holt vařit jen kafe – a to jsem mu ten den dokonce skutečně uvařila, měl oblíbené espresso z toho kávovaru, který se tehdy dal sehnat v Maďarsku tuším. Nakonec jsem za tu zkušenost vděčná. Seznámila jsem se s řadou výborných herců, které jsem měla možnost vidět zblízka při práci. Profesně to pro mě byla velice dobrá zkušenost. Později mě chtěl

režisér Václav Vorlíček vyzkoušet i do Arabely, ale to jsem už byla v prváku na režii, takže jsem nabídku odmítla. Trináctidílná *Arabela*, to bych mohla režii rovnou zabalit a ani by mi to na škole nedovolili.

Na další roli u filmu už nedošlo?

Ne, ale nějaké komediantství asi ve mně přece jen je, protože se čas od času neudrím a při zkouškách hercům předehrávám. Ale jenom někdy. Spíš si tím někdy sama potřebuji vyzkoušet, jak se v situaci, kterou jim postavím na scéně, oni cítí, je-li to řešení nějak vnitřně správné a možné a třeba je to i chuť prostě vstát, protáhnout se, slovy naší herečky Jarky Pokorné „trochu se proskočit po scéně“ nebo taky vyjít z té samoty v hledišti. Někdy tím herci také chci rychleji napovědět, co mám na mysli a co neumím uspokojivě vyjádřit slovy.

Co děláš, když se herci pořád netrefují do toho, co po nich chceš?

Když to někomu říkáš horem dolem skoro po sté a snažíš se ho slovně stimulovat skrz nejrůznější obrazy, historky a příklady, pak taky někdy nezbyde, než předvést to. Ale to dělám málokdy, taky někteří herci to moc nemilují, protože je to mate, nerozumějí tomu, co se po nich chce a pak buď začnou jen tupě napodobovat, což není vůbec dobrý, nebo v jakési parodii dokonce ukazovat, jak nemožné je, co po nich chci – respektive jak blbě jsem to zahrála. Ale jsou i tací, kteří mi „rozumí“ a i je to okamžitě inspiruje k dalším výrazovým možnostem, takový byl třeba Roden i dost dalších, a ti pak vytvoří ne špatnou kopii, ale nezastupitelnou, osobitou kreaci. S každým hercem je to jiné a každý vyžaduje trochu jiný přístup. Zkoušení je vždycky dost intimní záležitost, kdy člověk dává sebe všanc všem spolupracovníkům, a proto je mimo jiné důležité ovzduší důvěry a možnost zkoušet osvobozeně, hrát si i si trochu zablbnout a nebát se být i trapný, aby vzniklo něco dobrého.

Co je při této práci nejobtížnější?

Nejtěžší je, a to se týká i muzikantů a výtvarníků, najít společný jazyk a porozumět si. Protože někdy někomu něco říkám a mám pocit, že mi porozuměl, ale pak z toho, co předvede, vidím, že tomu tak není. Ne všechno ale musí být podle mně - na cestě za nějakým řádem inscenace se tvoří vždycky nějaké hranice, které objevujeme, případně bouráme společně, a proto je potřeba, aby spolupracovníci měli dostatečnou volnost, aby oni sami objevili něco dalšího, co já ještě ani netuším, anebo jen mlhavě.

Jak jsi jako režisérka začínala?

Než jsem se k režii dostala profesionálně, zažila jsem jakousi mezifázi ještě na DAMU – studenti si mimo školní práce zkoušejí vždycky i něco vedle. Pro začínající Divadlo v Řeznické jsme se spřízněnými studenty jako první věc nastudovali aktovku polského autora

Anatola Sterna *Výrobce bomb*. Byla to taková futuristická bufonáda, jak ji sám autor nazval v podtitulu.

Měla nějaké politické konotace?

Šlo v jistém smyslu o satiru, dadaisticko-surrealisticky hravě uvolněnou a rozkošně praštěnou hříčku. O něco, čemu jsme v dětství říkali „prdlárna“. A zároveň to mířilo na takové ty kecy komunistů o tom, jací jsou oni antimilitaristé, zatímco zlý Západ chřestí zbraněmi. Bylo to o výrobci bomb, za kterým pořád chodí paranoidní antimilitarista, co se té jeho bomby bojí natolik, až sám jako první radši vyhodí celý svět do vzduchu. Další hrou, kterou jsme uváděli v Řeznické, zcela jinou, poetickou a symbolickou, byla *Pěnkava s loutnou* Antonína Přídala. Pracovala jsem v Řeznické ještě nějakou dobu po škole. Nechtělo se mi hledat angažmá v nějakém zavedeném divadle. Naštěstí mi z Činoherního klubu v Praze nabídli možnost stipendijní stáže a Štěpán, můj muž, zaměstnání měl, takže jsme měli být z čeho živi, a přitom si dělali své divadlo.

Měli jste potíže s cenzurou?

Holbergova *Jeppeho z kopečku* nám Pražské kulturní středisko povolilo po půlročních průtazích a hru Christiana Grabbeho *Žert, satira, ironie a hlubší význam* nám Středočeské krajské kulturní středisko nepovolilo vůbec. Hráli jsme ji tedy amatérsky, naštěstí tam hráli lidé z Pražské pětky, zvyklí na amatérské podmínky. Samozřejmě jsme si sami stavěli kulisy, sami si představení svítily a zvučili, nedostali jsme za to ani na párek, ale byla to radost, hezké dva roky. S Grabbem jsme dokonce byli na festivalu v Hradci Králové a v Prešově. V Řeznické jsem ještě nastudovala Strindbergovu *Slečnu Julii* s Danou Batulkovou a Davidem Prachařem. To už mělo parametry profesionálního divadla. Na to konto mi pak nabídli hostovačku a později angažmá v kladenském divadle.

Na Kladně jste se Štěpánem připravili Mojžíše, přesněji lidovou „hru o starozákonním proroku“, kterou počátkem devatenáctého století napsal selský písmák ze Semilska. Po dvaceti letech jste Mojžíše znovu nastudovali v brněnském Městském divadle. Proč se v Brně už nehraje? Ta hra má pořád co říci dnešku, i když jde o tak starodávnou věc.

Jistě, že má. Ale tak už to je, jsem vděčná i za těch zhruba pětadvacet repríz, které se v Brně odehrály. To je celkem obvyklý počet v divadle pro 370 diváků, kteří neznají jméno autora a málokterým říká něco název. Navíc mnozí diváci, kteří se dnes s poetikou lidového divadla nesetkávají, mají k němu nedůvěru, třeba myslí, že jde o pohádku...

Tvůj výklad vyšel z lidového divadla, ale jenom lidové divadlo to nebylo. Když například na scéně zaznívají slova božího Desatera a průvodní kletby, v obecnstvu se tají dech. Nemáš v úmyslu přenést Mojžíše do Prahy?

Ted' ne. Přejde mi, že lidi ted' moc smysl pro formu lidového divadla nemají, ani herci to příliš nemilují, snad se to zas časem změní, uvidíme... A taky přiznávám, že ne příliš ráda věci opakuji. Po třiceti letech od premiéry *Mojžiše* se mi ale opravdu po něm zastesklo - nejen po tématu a po průzračné naivitě i po té starozákonní přísnosti, ale taky po krásných písničkách, které složil k lidovým textům Petr Skoumal, on v tom byl mistr.

Ale Mojžiš nebyl zdaleka tvou jedinou brněnskou inscenací. Odkdy se datuje vaše spolupráce se Stanislavem Mošou?

Začala v roce 2003 inscenací Righiniho opery *Kamenný host aneb Prostopášník*. Tenhle předmozartovský Don Giovanni nás inspiroval zvláštní směsí naivity, dramatické opery, burleskní frašky a komedie dell'arte k docela sofistikovaně strukturovanému tvaru. Šlo tu o příběh samotný, o stylové cvičení a souběžně i o svět jakési věčné kočovné herecké trupy, v pozadí i s osobními příběhy herců.

U někdejších Mrštíků jsi nakonec měla každoročně jednu premiéru. Z jakého důvodu jsi loni toto pravidlo zrušila?

Měla jsem pocit, že toho mám moc a že musím trochu brzdit. Musela jsem vyřizovat odkládané rodinné záležitosti, číst nové věci, připravit si, co dělat dál. Už dlouho jsem šla z jednoho do druhého a potřebovala jsem si vydechnout, taky stárnu. Řekla jsem si, že když mě ještě budou v Brně chtít, můžu tam režírovat ob rok.

Mezi inscenacemi, které postupně vznikaly na tvém brněnském detašovaném pracovišti, se výrazně rýsuje ruská linie. Byla Smrt Pavla I. první, nebo na něco navazuje?

První byli Dostojevského *Běsi* tady v Dlouhé v roce 2002. Moc děkuji Štěpánovi, že s tímto nápadem přišel. On je větší znalec ruské literatury než já, nepřečetla jsem jí zdaleka tolik. *Běsy* jsem neznala a Štěpán mi je přinesl v Camusově dramatinizaci, která mě nadchla, a když jsem si otevřela román, nadchla jsem se ještě víc. Pak jsme se seznámili s novým překladem Danuše Kšicové dramatu *Smrt Pavla I.* od Dmitrije Merežkovského. Velká věc nejen obsahem, hodně jsme museli krátit text i škrtnat postavy. Původně byla hra myšlena pro Divadlo na Vinohradech, s Martinem Stropnickým jsme se na ní i domluvili, viděla jsem v hlavní roli Viktora Preisse, ale ten už odmítal zkoušet tak těžké role, tak z toho sešlo. Nabídli jsme pak hru Standovi Mošovi, i když jsme trochu nevěděli, komu svěřit hlavní roli, až posléze nás napadl Erik Pardus.

Byla z toho nakonec jeho životní role, oceněná dokonce jak Radokovou cenou, tak i Cenou Thálie.

On byl vždycky spíš proslulý komik, takový trochu šašo, ale senzitivní a přemýšlivý, jsem moc ráda, že měl možnost si to zahrát a ukázat své běsovské, groteskní i vážné polohy a spojit

šaškovství s tragikou, jak to vyžadovala role. Náš třetí ruský titul, *Mrtvé duše*, napadl Štěpána, když jsme hledali roli pro Michala Isteníka, a Čičikov byl pro Míšu přímo ideální postava. Gogola máme oba moc rádi, tak jsem řekla ano, půjdeme do toho, i když jsem román ke své hanbě opět předem neznala. Měli jsme možnost nahlédnout do různých dramatizací, čímž jsme jen zjistili, že musíme udělat vlastní - měli jsme na ni zhruba měsíc a půl, což bylo peklo, ale po měsíci tvrdé práce jsme k ní přece jen našli klíč.

Isteník v brněnském Buranteatru vytvořil několik skvělých postav, naposledy velice zvláště pojednaného Fausta. Nehrozí i jemu nebezpečí, že ho budou diváci vnímat jenom jako komika, nebo dokonce jako šaška?

Myslím, že ne, jde jen o první dojem, že je to pyknik, veselý tloušťík, vždyť nejen například v *Oblomovovi* u nás v Dlouhé osvědčuje, že mu nejsou cizí vážné polohy a dokáže v nich strhnout i dojmout. Ostatně, i samotného Isteníka mi objevil Štěpán právě v Buranteatru: připravovali jsme v Městském *Tři mušketýry* a žádný mladý štíhlý černovlasý d'Artagnan v Brně nebyl k mání. Štěpán viděl u „Buranů“ McDonaghova *Pana Polštáře* s Michalem v hlavní roli a řekl Máme ho! Já viděla fotku a povídám: To snad nemyslíš vážně, vždyť je to vyloženě slovanský typ, takovej malej Rusáček se sklonem k tloušťce! A to tehdy ještě nebyl zdaleka tak plnoštíhlý jako dneska. Ale šla jsem k „Buranům“ a viděla, že ten kluk opravdu může být i d'Artagnanem.

Reagovali jste Mrtvými dušemi na ruskou agresi vůči Ukrajině?

To se bohužel sešlo samo. Gogola jsme chtěli dělat tak jako tak, ten se trefí do každé doby, už jen ta korupce byla a pořád bude. Najednou do toho přišly události na Ukrajině, a ta ruská rozpínavost v *Mrtvých duších* je. Možná to Gogol myslel i jinak, ale píše to s takovým spodním proudem ironie, že jsme to museli využít.

Když Isteník v závěru deklamuje slavnou pasáž o ruské trojce svištící vzduchem, na niž ostatní národové mohou pouze civět s otevřenou hubou, mrazí z toho v zádech.

Michal v té naší inscenaci zvládá docela obtížnou trojkombinaci – je Čičikovem i sebekomentátorem i autorem-vypravěčem zároveň. Je potěšující, že byl za to oceněn i nominací na Cenu kritiky i Thálií.

Vaši inscenaci Oblomova jsem viděl při premiéře a měl jsem – právě ve srovnání s Mrtvými dušemi – dojem, že u postavy Oblomova v podání Michala Isteníka fungovala velice dobře a silně ona poloha trochu směšného člověka, který hodlá, hodlá, až se uhodlá, ale že postavě tentokrát jako by chyběla zadní nebo spíše spodní kolečka oné znehybňující otupělosti plynoucí z absence hlubšího důvodu k životu.

Nevím, jestli nevyšlo právě tohle, jistě to mohl být tvůj dojem, ale mně třeba připadá, že tam je právě spodní proud Oblomovovy nesmírné frustrace ze společnosti, z její věčné honby za prchavými požitky, penězi, zábavou, z absence radosti, lásky a ducha i frustrace ze své vlastní nepatřičnosti, minimálního sebevědomí a minimálních ambicí. Ale vím, že při premiéře nějak selhal hned v úvodu rytmus a nastaly miniaturní chyby, které celý úvod jaksi rozplizly a snad i proto, že to hráli vlastně celé teprve podruhé, znejistěl Turek i Vondráček a trochu i Isteník, v začátku se rozlila jak divná dusná clona jakási nepříjemná atmosféra a i když se to pak vylepšilo, někteří diváci už zůstali otažití. V tomhle jsou premiéry někdy kruté, protože všichni přijdou a napíší o tom, ať se to povede nebo ne, a podruhé nepřijde už nikdo. Nemám premiéry ráda ani jako divák, je to vždy neregulární, ale někdy to poprvé být musí a patří k tomu i ta neuróza i fatální chyby. Ale reprízy *Oblomova* se pak vyvíjely mnohem lépe, je jasné, že inscenace výborně rezonuje s diváky, kterým téma osobně něco říká.

Psaní z premiéry nebo jen z jednoho představení je kruté neméně, už proto, že napoprvé uniká i vnímavému oku řada důležitých detailů. To jsem si znovu uvědomil, když jsem byl nedávno u vás podruhé na Klímově Lidské tragikomedii. Co bylo tím posledním impulsem, který vás přivedl k rozhodnutí nastudovat právě filosofovo dramatické dílo? I je vymyslel Štěpán?

Štěpán je spolehlivý i v tom, že když já dlouho nad něčím váhám a když už nezbyvá časová rezerva, on řekne: Takže teď Klímu a dost. Ale toho vymýšlet nemusel, titul jsme měli v šuplíku už od roku 1986, seznámil nás s ním Jarda Dušek, když viděl náš *Žert, satira...* od Grabbeho - toho mimochodem Klíma velice ctil. Jarda do nás tehdy hučel, ať uděláme *Lidskou tragikomedii*, že by to byl skvělý titul pro hereckou sestavu *Žertu*. Ale z různých důvodů jsme nemohli začít hned a začátkem devadesátých let nás s *Tragikomedii* předběhl Arnošt Goldflam. Opravdu moc se mu to s Hadvadlem povedlo, hrávali to i v Praze a nemělo smysl se do toho pouštět taky. Dali jsme tedy titul nadlouho k ledu, do pomyslného šuplíku s názvem *Stále možné tituly*, a kroužit kolem jsme začali zase asi před čtyřmi lety. A loni jsme si řekli, už s ním vyjít musíme, nebo už to nestihneme, nakonec už na něj máme i u nás v divadle herce - není to David Vávra, který nám měl kdysi hrát *Pulce*, ale Vondráček se přece na *Pulce* také náramně hodí. Měli jsme i Marka Němce jako *Odjinuda* nebo Miroslava Hanuše jako *Obnose*, takže opravdu nebyl důvod už dál váhat.

Marek Němec jako Odjinud byl velice šťastně stylizován do podoby Ladislava Klímy.

Ano, vždyť do té postavy se značnou měrou Klíma projektuje. Dlouho jsme hledali podoby *Odjinuda* s výtvarnicí Janou Prekovou, až na oblékané zkoušce mi došlo, že v té mladické fázi, kdy má být „jeho vážnost k jeho věku nepřírozená“ musí mít ten klímovský starodávně

mužný, ulitý knír... *Lidskou tragikomedii* jsme předem měli za poněkud výstřední, exkluzivní titul, který bude táhnout spíš jen pár jeho milovníků. A jsem mile překvapená, že jich je asi dost, soudě podle diváckého zájmu.

Jak si vysvětluješ úspěch?

Někdo mi říkal, že se o Klímovi už studenti učí v české literatuře na středních školách. A k nám do divadla chodí hodně studenti, kteří o něm asi přece jen už něco vědí nebo se chtějí dozvědět. A potvrzuje se snad i to, že čeští diváci mají jednak rádi hry tragikomické a taky to, že ač se vydávají za ateisty, nejsou si tím všichni tak úplně jisti, baví je mystika, esoterično, věci mezi nebem a zemí... A nikoli na posledním místě ten zájem může zvyšovat fakt, že v *Lidské tragikomedii* zní jakási typicky česká nota, nejen v úžasně hravém, archaickém, jadrném i poetickém jazyce – už ten sám je „hrdinou“ hry -, ale i v postavách a typicky malém prostředí, i když jde zároveň o všeplatnou záležitost, a typy obecně lidské, nejenom české. Je tu pivo jako božský nektar, je tu smrad vesnické hospody a lípy vonící zvenčí, je tu krutost i něco až dojemného, a to je také to české. Nejde o levný sentiment, a přece je tu něco, co chytne za srdce. Třeba když na konci Odjinud odpovídá na Pulcovu otázku: „A co moje teta, patří též mezi reflektory?“ A Odjinud odpovídá: „Výš, mezi svítící již, zásluhou geniálnosti srdce.“ A vidíš ty drobný sedřený matky s dětskýma očima, co by radostně cedily krev za nehodné syny. Nesnažíme se hrát Klímovo dílo jen jako komedii, naopak, šlo mu o vážné věci, a jeho postavám jde o všechno a mermomocí si za tím chtějí stát a obstát. A v tom je právě ta sranda.

U tebe se už dávno stalo dobrým zvykem, že pro své divadlo průběžně objevuješ mimořádné herecké talenty, před Michalem Isteníkem to byla třeba Helena Dvořáková, před nedávnem se objevila v Dlouhé Veronika Lazorčáková. Viděl jsem ji přede dvěma nebo třemi roky jako Sášu v Ivanovovi v Ostravě a nebylo možné ji přehlédnout. Jak jste objevili ji?

U Veroniky to bylo úplně jinak, nespolupracovaly jsme spolu předtím. Věděla jsem o ní, měla výborné reference. Jen jsem se za ty tři roky, co působila v Ostravě, za ní nedostala a v ničem ji neviděla. A protože jsme už potřebovali nové mladé lidi do souboru, navíc Martin Františák u nás chtěl dělat *Vlčí jámu* Jarmily Glazarové, kde je mladé děvče nezbytné, vypsalí jsme konkurs. Přijelo na něj čtyřicet holek, musela se udělat dvě kola. Martin vybíral s námi. Verunka v těžké konkurenci zvítězila. A výborně funguje v inscenacích i v souboru. Letos jsme přijali také Evu Hacurovou, končící herectví na DAMU, kde jsem ji měla možnost poznat zblízka. Uvedla se rolí Agafji v *Oblomovovi* a hned vzápětí se jí naskytlá nečekaná možnost předvést šíři svých schopností, protože Helenka Dvořáková odešla na mateřskou dovolenou, a Eva za ni převzala roli Beatricie v *Mnoho povyku pro nic*. Jsem ráda, že tuto

možnost dostala už proto, že Shakespeare se objevuje na našem repertoáru zřídka. Myslím, že se osvědčila, na své mládí působí její herectví velice zrale a přitom je živé, křehké, neohrané do nějaké machy, je to velmi příjemné.

Chystáte, po té roční pauzičce, opět něco pro Městské divadlo Brno?

Bude to „komedie jedné soukromé banky“ *Frank Pátý* od Friedricha Dürrenmatta. Po *Síle zvyku* Thomase Bernharda a *Všemocném panu Krottovi* Martina Walsera budeme v Brně zkoušet již třetí hru z oblasti moderního německojazyčného dramatu, a jako už v obou předešlých v hlavní roli opět s Janem Mazákem.

Praha, Divadlo v Dlouhé 4. května 2016